

FREDERIC DEHAUDT
auteur

De textielindustrie en haar mensen

De textielindustrie in het noorden van Frankrijk en het zuiden van West-Vlaanderen gaf werk en brood aan duizenden mannen, vrouwen (en kinderen). Ze gaf de streek ook een identiteit. Het boek De textielindustrie en haar mensen brengt verhalen van mensen die in de textiel fabrieken werkten, geïllustreerd met mooie foto's. In dit artikel lees je enkele fragmenten uit die verhalen 'van vlees en bloed'.

Frederic DEHAUDT

De textielindustrie en haar mensen.
9 getuigenissen / reportage / cd

Menen: De Figuranten/Orchestre International du Vetex,
2011, 306 pp., ISBN: 542 50 2101 011 4.

Te koop in Amsab-ISG aan € 12.
Bestellen via orders@amsab.be.

Emma Scheldeman

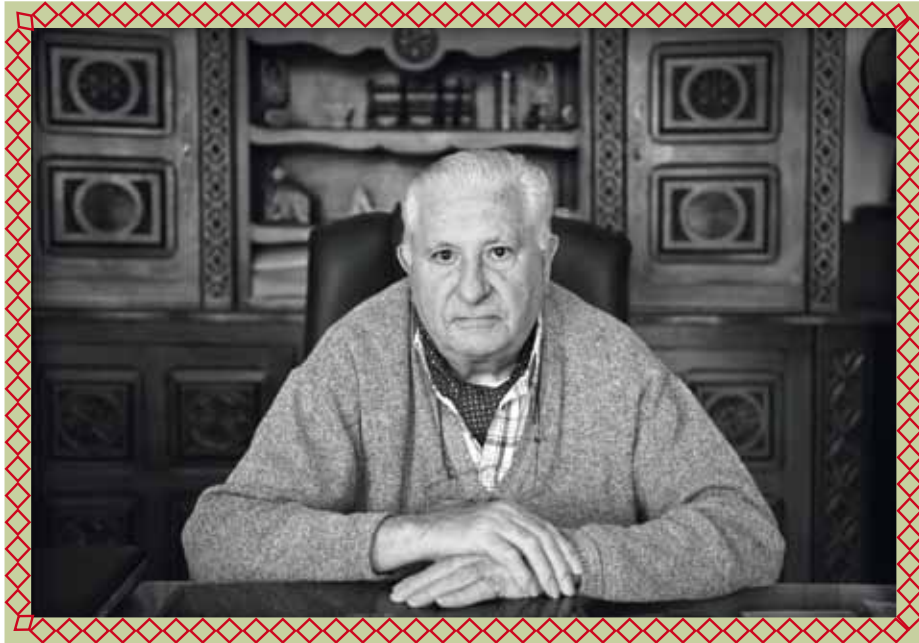
Foto Veerle Knockaert

De bus van De Vlaeminck arriveerde, samen met alle andere bussen, aan de douane in Menen.

Emma en Arlette stapten uit de bus, samen met alle andere inzittenden. Iedereen in de bus wrocht in den textiel. 't Kriolde daar van 't volk,' zegt

Arlette, 't was gelijk een braderie. Iedere dag.' Arlette en Emma stroomden mee in de menigte, grepen een pistoletje of een frietje of een biertje uit de tentakels van de handelaars en stapten over de grens. Het gebeurde dat de douanier hen tegenhield omdat hij of zij dacht dat Emma en Arlette blauwers [smokkelaars] waren. Om het tegendeel te bewijzen opende Arlette haar sjakosse en Emma haar buzze.

Aan de andere kant van de grens wachtten er weer bussen. Ze stapten op en waren weg. Naar Toerkoeie. Voilà. En als Emma en Arlette hun 8 uren erop zaten, dan deden ze hetzelfde in de omgekeerde richting. Eerst zetten ze hun machines uit en maakten ze alles proper voor de bobinières of spinsters die na hen kwamen. Dat deden ze allemaal. Allemaal, behalve die 'vuile trien' die aan Emma's machine stond en die kuiste gelijk de propere vuilaards, zodat Emma iedere keer helemaal opnieuw moest beginnen en ten lange laatste tegen die vuile triene zei dat, als ze aan het kuisen was, ze er even goed van kon blijven. 'k Ga 't ekik doen', zei Emma in het Frans, want die vuile triene was een Française. Als de machines weer proper waren, begonnen Emma en Arlette aan de aftocht. Ze gingen naar de kleedkamer, trokken hun kastje open, trokken hun schorte en hun sandalen uit, haalden hun kleren uit het kastje en trokken ze snel aan, want ge moest daar niet staan trutselen in uw combinaison [onderjurk], temeer omdat er nergens geen wasplaatsen waren, ook al zou een plek om u een beetje te wassen niet overbodig zijn geweest, want ge hadt tenslotte 8 uur in de warmte en vooral in het stof staan werken.

Louis Delepierre

Foto Veerle Knockaert

‘Meer dan 120 jaar was geen enkele van onze werknemers gesyndiceerd. Daarna zaten ze allemaal in een vakbond. De wet verplichtte het. Ziet ge, wij waren een klein bedrijf. Wij zagen ons werkvolk dag in dag uit. Een vakbond, dat zou niet gepast hebben.’

‘In mei ’68 bijvoorbeeld, heel Frankrijk lag plat. Iedereen staakte. En zij die dat vooralsnog niet deden, stonden onder druk.’

Een werknemer bij Segard die in zijn huis 11 kinderen te eten moest geven, zat verveeld met de kwestie. ‘Kijk, monsieur Louis,’ zei hij, ‘de omstandigheden zijn zoals ze zijn, en ik geloof dat ..., ik bedoel dat wij ... dat wij volgens mij ... volgens mij euh zouden wij ook beter ...’

‘Staken?’

‘Staken, ja.’ En hij kuchte en slikte en schraapte zijn keel, want staken is geen woord dat ge zomaar gezegd krijgt voor uw baas. ‘Normaal gezien denk ik gheuheu dat ...’

‘Luister Michel. Ik begrijp u. Gij vindt dat gij ook moet staken, wel ik begrijp dat. Aan de andere kant hoop ik natuurlijk ook dat ge mij verstaat. Wat ik ervan denk, is heel eenvoudig: als er werk is, dan moeten we werken. Dat is wat ik ervan denk. Begrijpt ge, Michel? Mocht er geen werk zijn, dan zoudt gij mogen staken zo veel als ge wilt. Ge zoudt van mij de wind van achteren krijgen, maar er is werk. Er is werk. Luister Michel. Ik ga u een voorstel doen. Ik stel voor dat ge blijft werken. En ik ga u uitleggen waarom. Als ge werkt, krijgt ge uw loon. Ah ja, natuurlijk. En als de stakingen voorbij zullen zijn, zal er een loonsverhoging zijn voor iedereen, ook voor u. Zoals ik het zie, wordt ook gij alleen maar beter van mijn voorstel. Ge verliest niks en straks gaat ge winnen. Alors Michel, wat denkt ge?’

‘Euh ... euh ... Ik ga het gheuheu zo doen, monsieur Louis.’

En zo hebben bijna alle werknemers gedacht. Er was een genaturaliseerde Italiaan die zei dat hij niet anders kon dan aan de staking meedoen. Al een paar dagen werd hij scheef bekeken door zijn buurman.

‘Mon voisin ziet dat ik ’s morgens mijn huis verlaat en ’s avonds op een uur als anders thuiskom. Wat zou ik kunnen gedaan hebben al die tijd, monsieur Louis? Behalve werken? Hij weet het. Ik kan niet anders dan het werk neer te leggen.’

Jozef / Joseph Decoster

Foto rechts: Veerle Knockaert

Zijn weversopleiding volgde Jozef dus in Moeskroen – St.-Henricus, Avenue Royal, als ge ’t al wilt weten. Die school was, zoals andere vakscholen uit de streek, in de jaren 30 gesticht. Vroeger kondt ge uw stiel ook op de werkvloer

leren, maar dat was kinderarbeid en dat mocht nu niet meer. Twee jaar zou Jozef er zitten, de laatste twee oorlogsjaren. Het eerste jaar werd alles op het bord geschreven. Ge schreeft het heel het jaar over en tegen dat het jaar op zijn einde liep, kondt ge Frans schrijven. Het tweede jaar schreven ze niks meer op. Alles werd gedictieerd. Zo leerde ge Frans begrijpen. Een van zijn leraars was monsieur Ossepied. Hij was een goede man en een goede leerkracht. Hij sprak beide landstalen. Hij kwam uit Dottignies. Meneer Decoster zegt ‘Dotnaais’.

Een van de vakken die hij daar volgde was ‘matières textiles’.

[...]

‘Toen ik mijn diploma kreeg in Moeskroen, heb ik gezien dat mijn naam op zijn Frans geschreven was. Ik heette dus Joseph Decoster, en ik had, tot dan toe, altijd Jozef Decoster geschreven.’

St.-Henricus, Avenue Royal bevond en bevindt zich op 25 minuten stappen van het station. Enfin, de lessen gingen door op 25 minuten van het station, want ’t was oorlog en in oorlogstijd moet ge u aan de situatie aanpassen. ‘Naar ’t school gaan was in de oorlogsjaren zeer aantrekkelijk. Wie op de schoolbanken zat, moest niet in Duitsland werken’, zegt Joseph Decoster.

Daarom stapte Joseph elke morgen op een trein die hem van Avelgem naar Moeskroen bracht, en deed hij het omgekeerde in de avond. [...] Op de trein zat aardig wat volk. Schooljongens, maar ook werkvolk dat in Tourcoing of Roubaix wrocht. Eveneens op de trein zaten pioches. Dat is spoorwegpersoneel. Maar omdat we over de oorlogsjaren spreken, vervoerde diezelfde trein ook Duitse soldaten. En, net zoals spinnen stof met zich meebrengt, zaten tijdens de oorlogsjaren ook veel blauwers op de trein. ‘Massa’s blauwers. Ze stapten ’s morgens uit de trein in Herseaux en ’s avonds om 5 uur stapten ze weer op. Ze hadden een klak turf op hun rug. De Duitse soldaten hoefden zij niet echt te vrezen, want ze zagen ze niet veel.’ Joseph vermoedt dat zij hun roes uitsliepen op de banken met kussens in eersteklas. In elk geval zorgden al die mensen samen ervoor dat Joseph op 12 november 2010 zegde: ‘Dat was ne wreedn trèn.’

Michel Levecque

De filature Motte-Bossut in Roubaix, 1973.

ge hadt gewerkt en schreef daaronder hoeveel geld u dat had opgeleverd. Hij scheurde het blad eruit, stopte zijn boekje weg en deed zijn geldkoffer open. Hij haalde het verschuldigde bedrag eruit en overhandigde dat aan de werknemer.

Daarna haalde de boekhouder zijn tweede boekje boven. 'Bon, zeg ne keer, wat zal het zijn?' De werknemer mocht nu naar eigen goeddunken een bedrag noemen. Hij kon zijn gang gaan, want het was pure fictie. Op het tweede briefje stond een bedrag dat altijd lager was dan op het eerste briefje, want het was voor de echtgenote bedoeld. Zo kon de man wekelijks wat geld verdonkeremanen om bijvoorbeeld ongestoord iets te gaan drinken.'

[...]

Als meneer Jacques Motte zijn ronde deed, dan zei hij ook een goedendag aan zijn eigen familie. Aangezien ge niet met een handvol mensen de baas kunt zijn en aangezien er maar één de eerstgeborene kan zijn, werkten de jongere broers en de andere familieleden in een atelier (tenzij ze een eigen fabriek kregen natuurlijk). Ze waren aandeelhouders, maar ze deden het werk van gewone werknemers. Gaston Motte bijvoorbeeld, hij was de oom van Jacques. Als Michel hem tegenkwam in de fabriek, dan groetten zij elkaar met de scoutsgroet. Natuurlijk omdat ze alle twee in de scouts zaten. Zo maakten meneer Motte en zijn naasten deel uit van de dagelijkse gang van zaken. Het werkvolk ging met hen om ongeveer zoals zij met alle anderen omgingen. 'Om een voorbeeldje te geven. Een familielid van de baas stond aan een 'renvideur' tussen anderen. Als 't pauze was, *l'heure du casse-croûte*, wel dan ging iedereen zitten, *et ils caissaient la croûte*. Het familielid van de baas ging erbij zitten, met lege handen.

'Wel? Hebt ge niks om te eten?'

'Neenee, maar doe maar. Ik moet niks. Doe maar, eet maar v...'

'Hier ...' en ze gaven een stukje van hun casse-croûte.

'Vroeger waren wij per week betaald, later per twee weken. Toen wij per week betaald werden, ging dat zo. De boekhouder ging rond in de zalen. Hij stopte bij elke werknemer. Hij had altijd twee boekjes bij zich. Hij begon met het eerste boekje. Op een blaadje noteerde hij hoeveel

Etienne Decuypere

Foto Veerle Knockaert

zijn vrouw hele dagen met zijn neus in de boeken zat en van 't ene examen naar 't andere huppelde, maakte Etienne niet zomaar deel uit van de vliegende brigade. Eerst was hij aangestelde van de douane. Een examen later was hij onderbrigadier. Na weer een examen was hij brigadier en daarna hoofdbrigadier. Hij is geëindigd als luitenant van de vliegende brigade, met alleen hoofdinspecteur Deloge of diens opvolger boven hem, en met een handvol mannen onder hem. Etienne zat op vinkenslag om smokkelaars te pakken, maar het was ook zijn taak om zijn 'ondergeschikten' in het oog te houden. Etienne zegt: 'Als ge de medewerking van uw werkvolk wilt, dan moogt ge ze niet te veel koeioneren.' [...]

Dat er sterke drank van Frankrijk naar België werd gesmokkeld, was een publiek geheim. 't Is daarom dat de vliegende brigade goed wist wat ze deed als ze achter de comptoirs van de cafés gingen kijken. Ze hadden dikwijls prijs. Voor de overtreder volgde een serieuze boete en/of dagvaarding voor het tribunaal van Kortrijk. Cafébazen die betrapt werden, konden er in elk geval niet om lachen. Er was er één die de douaniers ne keer in de ogen keek en zei: 'k Ga u doodschieten.' En hij wees naar zijn geweer. Etienne zei: 'Ik denk dat ge ons beter niet zoudt doodschieten, want ge zult zo al problemen genoeg hebben.'

Eigenlijk maakte Etienne deel uit van de motorisé of de vliegende brigade. Ge hebt douaniers die de grenzen bewaken en ge hebt douaniers die actief zoeken naar smokkelaars en overal kunnen opduiken. Die laatste behoren tot de vliegende brigade. Omdat Etienne volgens

Douanecontrole aan de grens.

Daniël Bonnet

Foto Veerle Knockaert

‘Bij Sions, dat was daar een republiek.’ Hij bedoelt dat alleman het daar naar zijn zin kon maken. Problemen aan de weefgetouwen waren voor de chef en met uitzondering van Gérard heeft hij nooit een chef of een baas gezien.

Een republiek was ’t ook als Victor Oplinus moest kakken. Victor was eveneens van ’t Dorp van Menen. Hij was een geboren verteller. Hij ging zelfs rond van café tot café om zijn verhalen te vertellen en om op zijn mondmuziekske te spelen. Maar voor de rest was Victor ook maar een mens van vlees en bloed.

De wc’s bij Sions hadden cowboydeuren. ‘Ge weet wel, van die deuren die wo-oom bo-oom boom doen. Maar ze waren bijna allemaal kapot.’ Veel van Sions’ scharnieren deden helaas niet meer waarvoor ze bestonden. Als ge veel geluk hadt, dan zat ge op een toilet waarvan de 2 cowboydeuren helemaal dichtklapten. Wie minder geluk had, zat op een toilet waarvan er maar 1 cowboydeur dichtging. In zo’n toilet kondt ge u dus maar voor de helft wegstoppen. Ten slotte waren er ook toiletten voor echte pechvogels. Tot overmaat van ramp waren het Franse toiletten. Sions was een onderneming die zich op Frans grondgebied bevond en dus was het niet met een pot te doen. En draai ’t of keer ’t, geen is echt op z’n gemak op zo’n toilet. ‘Er zijn daar ook veel accidenten gebeurd’, zegt Daniël. ‘De slachtoffers kwamen vloekend uit de wc’s. “Godverdomme, ’k heb op mijn bretellen gescheten.”’

Nu, als Victor Oplinus moest, dan wilden veel mensen daar toch bij zijn. Iemand riep: ‘Victor gaat naar ’t wc! Alarm! Victor va aux toilettes.’ En de helft van de zaal liep leeg. En daar zaten ze dan, met Victor als de eregast van het gezelschap, en ze zeiden: ‘Allé Victor, we luisteren. Vertelt er maar ene.’ Victor deed het en zo werd het nuttige aan het aangename gekoppeld. De helft van de zaal stond leeg omdat de buik van Victor het zo gewild had. Ook daarom was ’t een republiek bij Sions.

Jacques Delodder

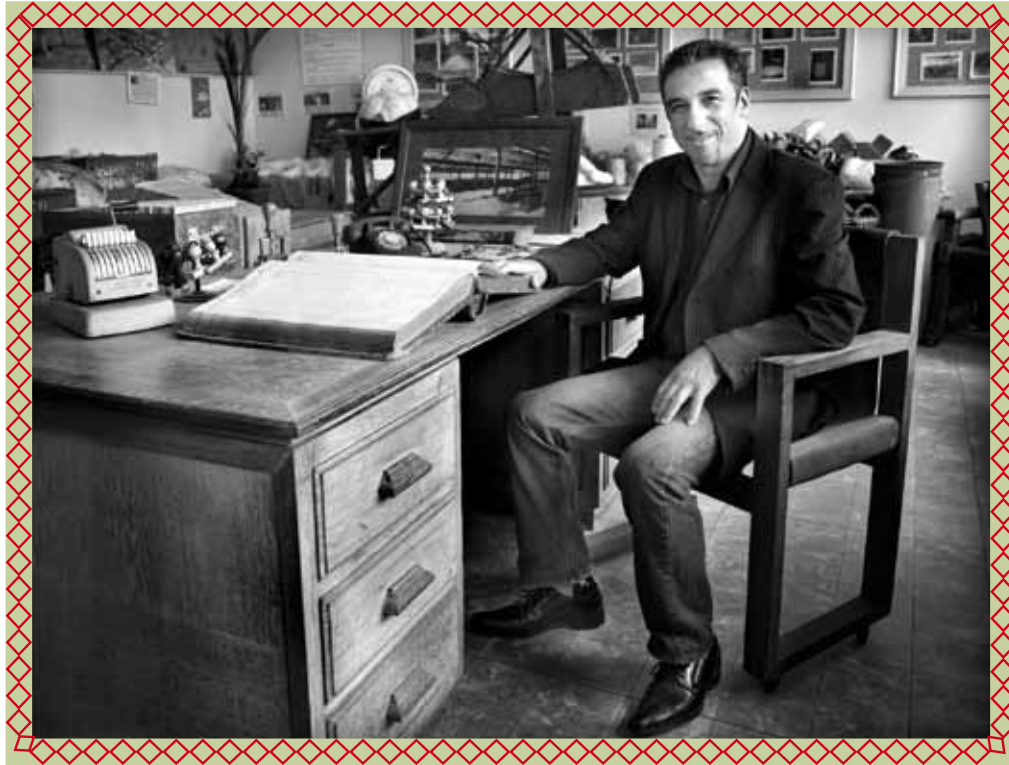
Foto Veerle Knockaert

Meneer Delodder heeft met een product dat vooral voor kastelen bestemd was nog jarenlang in de 3 Suisses gestaan. Op zijn hoogtepunt maakte de nv Demiddel een omzet van 160 miljoen BEF. Doorgaans gaat zo’n 10 procent van de omzet naar de baas. Vandaag heeft Jacques Delodder welgeteld 720,22 euro per maand. Dat is het leefloon van het OCMW. Jacques Delodder heeft vandaag niks meer, behalve zijn Hilde.

De nv Demiddel had moderne machines. Zij draaiden aan zo ontzettend veel toeren per minuut dat ge binnen de kortste keren tientallen meters stof hadt. In het beste geval ging het grootste deel naar de klant die ze had besteld, maar er was altijd een overschot. En ook dat moest worden verkocht. Als dat niet gebeurde, dan belandde alles in de stock. En als ge zo blijft voortgaan, dan ziet ge met lede ogen uw stock groeien en groeien. Ge weet dat dat niet de bedoeling is. Ge weet dat ge moet produceren en verkopen. Zo moet het en niet anders. Dat weet ge. Ge weet ook dat de mode zeer grillig is. Ge moet constant op de toppen van uw tenen lopen om haar te kunnen bijbenen. En dat is niet meer plezierig. De zaken marcheerden niet meer zoals van tevoren, en hij kon zijn bijdragen aan de RSZ niet meer betalen. Hij maakte schulden bij de RSZ en ze zaten ononderbroken op zijn kap. Zij wilden hun geld zien. Betaalt ge niet voor die of die datum, dan komt er zoveel bij. De ellende begon. Hoe ge eruit moet geraken, dat weet ge niet. Heel de affaire legt beslag op uw gezondheid. Heel de affaire ondermijnt uw zelfbeeld. Ge gaat uw leven verkorten op café, en het is allemaal voor niets geweest want ’s anderendaags is de ellende er niet minder groot om, integendeel.

Bouzid Belgacem

Foto Veerle Knockaert

‘Dankzij een vriend van een leerkracht had ik contact met een kantoor *mode d’emploi* in Parijs. Zij zochten mensen die in Australië schapen wilden gaan fokken en er hun vuile wol wilden kammen. Hun aanbod was best aantrekkelijk. Ik zou er een heel mooi loon krijgen en een appartement krijgen.’ En

zo waren er nog andere voordelen die als muziek in de oren klonken van een achttienjarige. Ge zijt 18 of 19 jaar, ge hebt noch kind, noch kraai en ze smijten een begeerlijk avontuur in uw schoot ... Bouzid heeft ja gezegd. ‘Zeg mij wat ik moet doen en ik ga in Australië werken.’ Natuurlijk zit ge niet van de ene dag op de andere op een vliegtuig of een boot die u naar de schapen aan de andere kant van de wereld brengt. Een belangrijke kaap waar hij nog rond moest, was het thuisfront. Hij had zijn ouders ingelicht. Eerst hadden zij er niet zo veel over gezegd. Maar een paar dagen later wou zijn vader erop terugkomen. Hij mocht dan een analfabeet zijn, hij had in alle stilte informatie ingewonnen over Australië. En bij een volgende gelegenheid zette hij alles op alles, want *chez nous* zegt Bouzid, is de familie belangrijk. Ouders willen hun kinderen om zich heen en niet aan de andere kant van de wereld. ‘Bouzidje, weet gij hoe ver dat is Australië? Hoeveel keer gaan we u nog zien als gij daar gaat wonen? Een of twee keer per jaar? Gaat gij dat uw moeder en mij aandoen, Bouzid? Kijk in mijn ogen: twee keer per jaar, gaat gij ons dat aandoen? Leg mij om te beginnen eens uit wat gij daar gaat zoeken. Wat hebben ze daar in Australië wat wij niet hebben? Toch geen werk? Toch geen werk, hé, Bouzid? Ge hebt gezegd een schoner appartement en een loon dat een beetje beter is. Maar vindt gij dat waard om ons en uw broers en zusters achter te laten? Is dat de prijs die ge wilt betalen voor een loon dat een beetje beter is? Wat is het dat ge wilt Bouzid? Werk? Wilt ge werk? Ik kan u werk geven. Zeg mij wat voor werk en ik ga u werk geven. Wat voor werk wilt ge Bouzidje?’

‘Wel ja, ik heb mijn diploma mecanicien. En dus zou ik graag ...’

‘Mecanicien? Geen probleem. Mecanicien? Oké. Geef mij een week. Één week.’

Martha Van Coillie

Foto Veerle Knockaert

‘Dat afval triëren, ik kon dat niet alleen voortdoen. Het waren Willy en zijn vader die de zaken overnamen. Na verloop van tijd hebben we, naast het triëren van afval, ook bobines verkocht. We kochten dat op, we

emballeerden dat en we verkochten dat aan de vreemde landen. Mijn man is zo twee keer naar Algerije geweest. Een van onze Algerijnse handelscontacten moest ons nog 1 miljoen. Hij had gefoefeld met zijn douanedocumenten en hij had zijn bobines kunnen bemachtigen zonder ze te betalen. Mijn man is naar ginder gegaan om te zien wat hij kon doen. Maar er was niks aan te doen, niet de eerste keer en niet de tweede keer. We wachten nog altijd op ons miljoen, maar ik geloof dat we er mogen naar schuifelen.’

‘Na de dood van Willy heeft Thierry, mijn tweede zoon, me geholpen om de winkel te liquideren. De tafels en de machines waarmee we de wol opentrokken, hebben we verkocht. Heel de inboedel. We waren er niks meer mee, want Willy was niet meer.’

‘Dan hebben we gezien dat we nog veel bobines hadden. We zijn de garen van de bobines beginnen afwickelen en we hebben ze verkocht als breiwool. Het marcheerde. De mensen kochten onze wol. Onze zaak marcheerde. Ik had een manier gevonden om met mijn leven verder te doen. Et voilà. Zo is het gegaan. Heel eenvoudig.’